

ЗА РОДОВИТЕ ДИФЕРЕНЦИАЦИИ В ХЪРВАТСКИЯ СТАНДАРТЕН ЕЗИК И В СРЪБСКИЯ СТАНДАРТЕН ЕЗИК

Елена Стоянова
ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

ON THE GENERIC DIFFERENTIATIONS IN CROATIAN AND SERBIAN STANDARDS

Elena Stoyanova
Neofit Rilski South-West University in Blagoevgrad

The generic differentiations in Croatian and Serbian standards affect primarily loanwords in which two main correlations function – the masculine in the Croatian standard and the feminine in the Serbian standard or vice versa. The reasons for their genesis are related to the different transmorphemization and/or transmorphologization of loanwords. In the domestic lexis generic differentiations are a consequence of a different choice of derivation suffix and are seldom a result of the rearrangement of separate substantives in declension types. Generic transgression accompanying the collapse of the polysemic structure is a newer trend that has yet to be tested in both standards.

Key words: generic differentiations, nouns, Croatian standard, Serbian standard

Целта на настоящия доклад е да проучи характера на родовите диференциации в класа на субстантивите в хърватския и в сръбския стандартен език, представляващи част от критичната маса разлики с вътрешнокатегориален характер. Тъй като родът при субстантивите е инхерентна категория, която задължително се отразява в лингвистичните речници, за целите на конфронтативния анализ са използвани два диференциални речника – хърватският на В. Бродняк (Бродняк 1992) и сръбският на Й. Чирилов (Чирилов 2010). Освен тях са правени справки с електронния корпус на *Хърватския езиков портал* (hjr.znanje.hr), със сръбския правописен речник на Милан Шипка (Шипка 2010) и с Обратния речник на М. Николич (Николич 2000). Родовите диференциации, произтекли от различната лексикална но-

минация на денотатите, срв.: хрв. *otok* (м.р.) – срб. *острво* (ср.р.), хрв. *veljača* (ж.р.) – срб. *фебруар* (м.р.), хрв. *ocat* (м.р.) – срб. *супће* (ср.р.), не се разглеждат в анализа, тъй като се намират извън обсега на морфологията.

Грамматичният род, наречен от А. Мейе „една от най-малко логичните граматични категории“, не представлява езикова универсалия, тъй като липсва в по-голямата част от естествените езици, като например в тюркските, монголските, тунгуско-манджурските, угрофинските и други, а там, където е застъпена, функционира с различен обем от категориални значения. Мнозинството от лингвистите признават изконната семантична мотивираност на категорията, но има и такива, които застъпват идеята за изначално формално развитие на рода като вътрешноезикова функция. Трети пък виждат в него арбитрарна и семантично празна категория без връзка с извънезиковата реалност. Основната причина за некохерентния характер на категорията най-вероятно се крие в асиметрията между категориалната семантика, манифестирана в отделните индоевропейски езици с бинарните опозиции: *одушевеност/неодушевеност*, *персоналност/имперсоналност*, *индивидуалност/колективност*, *половост/неполовост*, *маскулинност/феминалност*, и формалните маркери за изразяването им на морфологично и морфосинтактично равнище. В морфологичната система това са предимно парадигматичните флексии и родово обвързаните деривационни суфикси, а на морфосинтактично – атрибутивното и предикативното съгласуване.

В новоцокавските стандарти, към които принадлежат хърватският и сръбският стандарт, в рамките на категорията са релевантни семантичните опозиции *половост/неутралност* и *маскулинност/феминалност*, а в рамките на маскулинността функционира опозицията *одушевеност/неодушевеност*. Неутрални към признака *половост* са субстантивите от среден род, чието название е възникнало като калка на гръцкия термин *οὐδέτερο* ‘нито един от двата (пола)’ и на латинския *neutrum*. В опозицията *маскулинност/феминалност* маркирани са субстантивите от ж.р., а по признака *одушевеност* – субстантивите от м.р.

Разграничаването на рода и пола в сръбската и хърватската специализирана литература се извършва през 80-те години на миналия век чрез понятията *граматичен* и *естествен род*, с които се изчерпва описът на категорията в повечето грамматики. Привържениците на строго формалния подход обаче (Радченко 2002) изключват от критериите за категориален анализ половия признак поради неговата „неморфологичност“ и абсолютизират парадигматичния критерий с два напълно фор-

мализирани показателя – номинативна флексия и деклинационен тип¹. При техния подход субстантивите *sluga, papa, vojvoda* и дори мъжколичните имена от типа на *Dobriša, Ilija, Ivica* се класифицират от ж.р., независимо че в номиналната синтагма имат мъжкородово съгласуване с атрибута, срв.: *nevjerni sluga, rimski papa, hrabri vojvoda*.

В повечето от съвременните описи родът се дефинира като граматична категория със синтагматичен характер, чиято основна функция е да организира текста на морфосинтактично равнище, а за основен категоризиращ критерий се постулира атрибутивното съгласуване² (Павешич 1991: 483; ХГ 1995: 101; Пипер 2009: 418; Мразович 2009: 232). В този смисъл номиналната синтагма в акузатив ед.ч. се разглежда като максимално информативна, тъй като единствено в тази парадигматична позиция се извършва формално разграничаване по признака *одушевеност/неодушевеност*. Неин маркер при одушевенияте субстантиви от м.р. е акузативно-генитивната синкретизация: *dobrog učenika*, а при неодушевенияте – акузативно-номинативната: *dobar-ø udžbenik-ø*.

Освен че оказва влияние върху структурата на морфосинтактичните и синтактичните единици, категорията изпълнява и класификационна функция, като броят на субстантивните класове зависи от броя на вътрешнокатегориалните значения, тоест от обема на категорията в даден език. Ревизирайки традиционните за новощокавските стандарти три класа от мъжки, женски и среден род, Б. Тафра (Тафра 2001) предлага разширение на класификацията с класове за общ (*epiceni*), хибриден (*heterokliti*), хетерогенен (*heterogeni*) или трансгресиращ род, върху която ще се опира настоящият анализ.

Родовите диференциации в двата стандарта при семантично немотивиранияте по полов признак субстантиви се срещат както в чуж-

¹ Хърватският модел с три словоизменителни типа – *a*-деклинация, *e*-деклинация и *i*-деклинация, е създаден под влияние на латинската граматична традиция. За пръв път той се появява в най-старата хърватска граматика *Institutiones linguae Illyricae libri duo* на езуита Бартол Кашич, отпечатана в Рим през 1604 г., а след това и в останалите граматики от епохата на хуманизма и Просвещението до края на XIX век, когато под влияние на граматичните описи на В. Караджич и Дж. Даничич генитивният критерий е заместен с родов. След периода на езиковия унитаризъм хърватските нормативисти отново се връщат към генитивния критерий. В съвременните сръбски граматики хетерогенността на родовия критерий принуждава някои сръбски лингвисти да се преориентират към хърватския модел (Мразович 2009: 258 – 260).

² Предикативното съгласуване в някои случаи съществено се различава от атрибутивното, срв.: *Mislím o bolesnoj djeci* (ж.р.) и *Moja su djeca bolesna* (ср.р. мн.ч.).

доезиковия слой, така и в основната домашна лексика. При съпоставка на мъжкородовия клас в хърватския и в сръбския стандарт се забелязва родова корелация с формализиран запис *-ø/-a*, срв.: *arhiv* (pismohrana) – *arhiva*, *bezdan* – *бездана*, *bombon* – *бомбона*, *harpun* – *харпуна*, *komet* – *комета*, *oblog* – *облога*, *plakat* – *плаката*, *planet* – *планета*, *posjet* – *посета*, *preljub* – *прељуба*, *pritok* – *притока*, *razmjer* – *размера*, *ribiz* – *рибизла*, *sudoper* (dio kuhinjskog namještaja) – *судопера*, *trambulin* (trampolin) – *трамбулина*, *trak* (dio kolnika) – *трака*, *šah* – *шахта*, *zalog* – *залога* и т.н.

В женскородовия клас на немотивираните по полов признак субстантиви родовата корелация в двата стандарта има формализиран запис *-a/-ø*, срв.: *aureola* – *ореол*, *bajuneta* – *бајонет*, *gripa* – *грин*, *domena* – *домен*, *fronta* – *фронт*, *fajansa* – *фаянс*, *fila* – *фил*, *gesta* – *гест*, *koverta* (*kuvverta*) – *коверат*, *manira* – *манир*, *mažurana* – *мајоран*, *metoda* – *метод*, *minuta* – *минут*, *sekunda* – *секунд*, *litra* – *литар*, *etiketa* – *етикет*, *salveta* – *салвет*, *osnova* – *основ*, *tiraža* – *тираж*, *ta čimpranza* – *тај шимпанзо/мај шимпанза*, *pariga* – *папагај*, *šablona* – *шаблон*, *šansona* – *шансон*, *zraka* (trak svjetlosti) – *зрак* и др.

При дефективните към категорията число субстантиви с лексикализирана форма на множественост родовите диференциации са рядко явление: хрв. *naočale/očale* (ж.р.) – сръб. *наочари* (м./ж.), хрв. *klješta* (ср.) – сръб. *кљеште* (ж.р.).

Сравнително по-малобройни са корелациите:

а) хрв. ж.р. – сръб. ср.р.: *večer* – *вече*, *jezgra* – *језгро*, *piva* – *пиво*, *kila* – *кило*;

б) хрв. ср.р. – сръб. ж.р.: *pluto* – *плута*;

в) хрв. ср.р. – сръб. м.р.: *računalo* – *рачунар*, *to jugo* – *тај југо* и т.н.

В редки случаи родовата корелация засяга и лексикалния слой на чуждоезиковата ономастика, например в хърватския стандарт *Portugal* и *Bizant* са от м.р., а в сръбския *Португалија* и *Византија* са от ж.р. Топонимите *Alpe*, *Ande*, *Himalaja* и *Amazona* в хърватския стандарт са от ж.р., а в сръбския предимно от м.р.: *Алпи*, *Анди*, *Хималаји*, *Амазон*. В родовите корелации на празниците в хърватския стандарт *Svijetnica* е от ж.р. ед.ч., а в сръбския *Цвети* – от м.р. pluralia tantum.

Елементи на системност се наблюдават в терминологичната база на така наречените „емични“ единици, една част от които са гръцки заемки (*sýstēma*, *gráphēma*, *phónēma*), а други по-късно образувани по техен образец деривати. Тъй като гръцките заемки с формант *-ema* са

от III смесена деклинация, начините им за адаптиране в хърватския и сръбския стандарт се различават. Според хърватската норма, която е еднозначна, те се трансморфологизират от м.р. с редуцирана номинативна основа, срв.: *grafem, gramatem, fonem, frazem, leksem, morfem, poem, prozodem, sem, semem, semantem, sistem (sustav), tagmem, tonem* и др. Според актуалната сръбска норма, която не е еднозначна, по-обичайни в речевата и писмената практика са трансморфологизирани-те форми от ж.р. под влияние на нередуцирания формален завършек *-a*, срв.: *графема, грамема, фонема, фразема, лексема, морфема, ноема, прозодема, сема, семема, семантема, система, тагмема, тонема* и др. Към споменатата родова корелация могат да се добавят и други интернационализми извън областа на лингвистиката, срв.: *emfizem – емфизема, ексем/егзем – екцема/егцема, eritem – еритема, teorem – теорема, mitologem – митологема, dijadem – дијадема* и т.н.

Елементи на системност се откриват и в няколко десетки латински заемки от *i*-деклинация с основи на *-um*, от типа на *audītōrium, studium, territōrium*, които в хърватския стандарт се трансморфологизират с граматичен м.р. и редуцирана основа. Сравни: *auditorij, decenij, direktorij, emporij, imperij, konzervatorij, krematorij, laboratorij, teritorij, opservatorij, parlatorij, seminarij (sjemenište), studij*. В сръбския стандарт заемките се трансморфемизират с флексия *-a* и граматичен ж.р. Сравни: *аудиторија, деценија, директорија, емпорија, империја, конзерваторија, крематорија, лабораторија, територија, опсерваторија, парлаторија, семинарија, студије* (pl. tantum) и т.н.

При субстантивите с производни основи родовите диференциации в двата стандарта се дължат на избора на деривационни средства, тъй като деривационните суфикси за разлика от останалите деривационни морфемии имат способността по напълно еднозначен начин да сигнализират граматичния род, без да се влияят от референциалния пол на деривата. При семантично немотивирани по полов признак деривати суфиксите *-ø, -ak* и *-ac* сигнализират граматичен мъжки род, а суфиксите *-ka* и *-ica* – женски. При съчетаването с тях едни и същи мотивиращи основи в хърватския стандарт образуват деривати от м.р., срв.: *postav-ø, humak, njisak, svezak, zapržak, popravak, ispravak, drijetovac, jaglac, stolac, prečac*, а в сръбския стандарт – деривати от ж.р. Сравни: *безданка, поставка, хумка, њиска, свеска, запришка, поправка, исправка, дремовка, јаглика, столица, пречица*. Срещат се и обратни примери: хрв. *đurđica* (ж.р.) – срб. *ђурђевак* (м.р.).

Трудностите в анализа на този тип родови диференциации произтичат от невъзможността да бъдат описани бинарни опозиции, тъй

като в хърватския стандарт обикновено функционират по няколко деривата с различна родова характеристика, срв.: хрв. *naputak* (м.р.), *urputa* (ж.р.) – срб. *унутство* (ср.р); хрв. *držak* (м.р.), *držaljka*, *drška* (ж.р.) – срб. *дршка* (ж.р.); хрв. *bjelanjak* (м.р.), *bioce*, *bjelance* (ср.р.) – *беланце* (ср.р.), като в повечето случаи членовете на опозиция включват и сръбския вариант, но с променен семантичен обем. Например, родовата корелация *odsutnost* – *одсутство* е нерелевантна за хърватския стандарт, тъй като в хърватския корпус съществува и дериватът *odsustvo*, но семантичната му структура за разлика от сръбския полисем е моносемна. Сръбските лексикографи отбелязват две значения: 1) липса на някого или на нещо (*Навикли су се на његово одсутство*) и 2) отпускане (*Од сутра 500 радника је на плаћеном одсутву*), а хърватските само първото.

При семантично мотивираните по полов признак субстантиви родовите диференциации засягат една изключително многобройна група интернационализми, разпространени не само в индоевропейските езици, но и в част от угро-финските. Формалният критерий, по който могат да бъдат обобщени субстантивните основи е финалът *-t(a)* с конкретни реализации: *-et(a)* – *asket(a)*, *apologet(a)*, *atlet(a)*, *estet(a)*, *-at(a)* – *diplomat(a)*, *demokrat(a)*, *birokrat(a)*, *telepat(a)*, *-it(a)* – *erudit(a)*, *kozmpolit(a)*, *jezuit(a)*, *prozelit(a)*, *-ot(a)* – *patriot(a)*, *poliglot(a)*, *despot(a)*, *-ast(a)* – *entuzijast(a)*, *dinast(a)*, *fantast(a)* и *-ist(a)* – *avangardist(a)*, *slavist(a)*, *biciklist(a)*, *ekonomist(a)*. Главна причина за възникването им е различно извършената трансморфологизация. В хърватския стандарт тя е с нулева флексия и формообразуване по *a*-деклинация³, които еднозначно се класифицират от м.р., докато в сръбската езикова практика след констатираната през 50-те години на миналия век широка морфологична дублетност (Маркович 1952) днес преобладават трансморфологизираните форми на *-a* (Шипка 2009). Словоизменението им в ед.ч. се извършва по женската *e*-деклинация, а синтагматичното съгласуване е в м.р., срв.: *велики аскета*, *великог аскете*, *великом аскети*. В мн. ч. обаче интернационализмите се разпределят в два различни родови класа. Над 50 лексеми (Николич 2000) с основи на *-et(a)*, *-at(a)*, *-it(a)* и *-ot(a)* запазват деклинационния тип, но променят атрибутивното съгласуване в ж.р., като по този начин демонстрират своеобразна „родова трансгресия“, срв.: *тај дипломата*, но *те дипломате*. В проучения от Б. Чорич сръбски корпус „синкретизираните в мн.ч. форми в дателен, местен и творителен падеж

³ Изключение е *poëta* (poëta) *m* ⟨N *mn* -ē, G -ā⟩

почти винаги гласят *дипломатама* и почти никога *дипломатима*“ (Чорич 2009: 106). За разлика от тях над 600 лексикални единици (Николич 2000) с основи на *-ist(a)* и *-act(a)* в мн.ч. променят деклинационния тип, но запазват атрибутивното съгласуване в м.р., срв.: *ти туристи, тим туристима*. Подобна реализация на интернационализмите в сръбската езикова практика ги класифицира в два отделни родови класа. Тези с основи на *-ist(a)* и *-act(a)* се включват в мъжкородовия клас, а останалите в класа на хетерогенните субстантиви (*heterogeni*), които са разнородовите в ед. и в мн.ч.

С нестабилна родова характеристика и различна лексикографска категоризация в двата стандарта са семантично немотивирани по полов признак чуждоезикови заемки с флексии *-o* и *-e* от типа на: *dinamo, torzo, saldo, libreto, moto, molo* (хрв. *mol, mul*), *korzo, geto, veto, salto, kimono, torpedo, stampedo, finale, bijenale* и т. н. В по-старата нормативна литература заедно с родово мотивираните по полов признак заемки (*torero, bajaco/pajaco, mikado*) и чуждиците с основи на *-ō, -ē, -ū, -ī* (*sakō-ø, bifē-ø, ragū-ø, žirī-ø*) те бяха описвани в мъжкородовия клас и в двата стандарта. В съвременните хърватски граматички родовата им категоризация зависи от числото. В ед.ч. те се класифицират от м.р., а в мн.ч. родът им трансгресира към класа на *хетерогенните* м./ср. род, срв.: *Ubojiti torpedi su razorili luku/Ubojita torpeda su razorila luku*⁴. Нормативната препоръка на *Института за хърватски език и езикознание* изисква в мн.ч. те да се употребяват в среден род (ХГ 1995: 112 – 113).

Съвременните сръбски нормативисти се въздържат да формулират еднообразни и сигурни правила за заемките с кратко *-o* и *-e* (Клайн 2004: 124 – 125), а в лексикографските наръчници те са с противоречива категоризация. В *Обратния речник на сръбския език* субстантивите *торпедо, стампедо, салдо, бијенале, тријенале* са само от м.р., а *финале, полуфинале, суперфинале, четвртфинале* са от ср.р. с факултативна реализация от м.р., което в речника е означено по следния начин: *с (м)* (Николич 2000). Причините за колебанията на рода са свързани със запазването на оригиналните флексийни морфемни (*-o* и *-e*), които са непродуктивни в мъжкородовия субстантивен клас, поради което възниква формална аналогия със субстантивите от ср.р.

Последният проблем, свързан с родовата диференциация в двата стандарта, е трансгресията на рода при полисемните субстантиви, за която повече информация може да се открие в хърватската специали-

⁴ <http://savjetnik.ihjj.hr>

зирана литература. Явлението най-често засяга двуродовите субстантиви от домашния лексикален корпус и по-рядко двуродовите заемки. Пример за подобна диференциация се открива в *Правописния речник на сръбския език* на М. Шипка, в който заемката *финале* е кодифицирана чрез две отделни лексикографски единици – *финале*¹ ср. р. (мн.ч. *финала*) със значение на ‘завършек на спортно състезание, на което се решава кой ще бъде крайният победител’ и *финале*² м. р. (мн.ч. *финали*) със значение на ‘край, завършек на дадено културно събитие, музикално или театрално произведение (опера, симфония, пиеса и т.н.)’ (Шипка 2010: 1211). Същата заемка в *Обратния речник на сръбския език* и в *Хърватския езиков портал* (ХЕП⁵) е кодифицирана като двуродов полисем. Трансгресията на рода е изключително рядко явление, обусловено, от една страна, от полисемията, тоест от свойството на лексемите чрез свързани помежду си значения да номинират различни страни на едно и също явление или различни явления, а от друга, от родовата хетероклизия – способността на субстантивите едновременно да имат формообразуване по две различни деклинации с две различни родови категоризации. С разпадането на полисемната структура се разпада и родовата хетероклизия, в резултат на което се оформят разнородови омоними. В хърватския стандарт Т. Таланга (Таланга 2011) и Б. Тафра (Тафра 2001) илюстрират явлението с десетина примера. Между тях с различна родова реализация в хърватския и сръбския стандарт са *bol*, *doba*, *tvrdica*, *mlađ*, *varoš*, *kop*, *mutež* и др. Субстантивът *bol* в сръбската устна и писмена езикова практика най-често се реализира от м.р. (*бол*, *болови*), а в лексикографските наръчници се кодифицира с два морфологични дублета: *бол*, *болови* м.р. = *бол*, *боли* ж.р. (Шипка 2010: 111). В хърватския стандарт обаче функционират не една, а две лексеми: *bol*¹ м.р. с конкретно значение на телесно страдание и *bol*² ж.р. с преносно значение на душевни мъки и терзания, срв.:

ból (I) *m* ⟨G -a, N *mn* bólovi, G bòlōvā⟩

DEFINICIJA

osjet tjelesne patnje i trpljenja [*snažni bol*]

ból (II) *ž* ⟨G -i, I -i/bólju, N *mn* -i⟩

DEFINICIJA

osjećaj duhovne patnje i trpljenja [*jaka bol; teške boli; duševne boli*]

⁵ <http://hjp.znanje.hr>

Субстантивът *doba* е *singularia tantum* от ср.р. и в двата стандарта, но в хърватския лексикален корпус освен него е кодифициран лексикален омоним *doba*² ж.р. със значение ‘музикална мярка за такт’ (*naglašena doba*), който отсъства в сръбските лексикографски справочници, срв.:

dôba (II) ž <G dôbē>

DEFINICIJA

glazb. vremenska jedinica mjere takta [*naglašena doba*]

Подобна родова трансгресия се наблюдава и при субстантива *tvrdica*. Със значението ‘скъперник’ той функционира и в двата стандарта от м.р., а със значението ‘сорт твърда пшеница (лат. *Triticum durum*)’ – само в хърватския стандарт. Родовата му класификация във втория случай е от ж.р.

tvrdica¹ m <N mn -e>

DEFINICIJA

škrtac

tvrdica² ž

DEFINICIJA

agr. vrsta pšenice (*Triticum durum*), upotrebljava se za tjesteninu, a ne za kruh

В речника на В. Анич от 1991 г. и в *Хърватския езиков портал* са въведени две отделни лексеми *varoš*:

vároš m i ž <G -i>

DEFINICIJA

reg. manji grad [*Nova Varoš*]; gradić

vâroš m <G -a>

DEFINICIJA

reg. težački dio u gradu primorskog tipa [*šibenski varoš*; *splitski varoš*]

Сръбските лексикографи кодифицират лексемата с два морфологични дублета *varoš* ж.р. = *varoš* м.р., без да ги разграничават по значение (Шипка 2010: 127).

В заключение може да се обобщи, че системните родови диференциации в хърватския и сръбския стандарт засягат най-често субстантивите от чуждоезиковия слой. Всички останали родови корелации

са с малобройни членове и имат спорадичен характер. Основните причини за възникването им са свързани с различната трансморфемизация и/или трансморфологизация на заемките в двата стандарта. В домашната лексика родовите диференциации са последица от различния избор на деривационен суфикс и по-рядко от прегрупирането на отделни субстантиви по деклинационни типове. Сравни: в хърватския стандарт субстантивите *zvijer, splav, promisao* са от ж.р. и имат формообразуване по *i*-деклинация (*zvijer, zvijeri, zvijerju, promisao promisli, promišlji*), докато в сръбския те са от м.р. и имат формообразуване по *a*-деклинация (*звер, звера, зверу, промисао, промисла, промислу*). Нормативните решения за рода и родовата трансгресия, съпровождаща разпадането на полисемната структура, са по-нови тенденции, които тепърва предстои да бъдат подробно изследвани и в двата стандарта.

ЛИТЕРАТУРА

- Анич 1991:** Anić, V. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber, 1991.
- Бродняк 1992:** Brodnjak, V. *Rječnik razlika između hrvatskoga i srpskoga jezika*. Zagreb: Školske novine, 1992.
- Клайн 2004:** Клајн, И. О облицима речи. // *Српски језички приручник*. Београд: Београдска књига, 2004, 119 – 137.
- Маркович 1952:** Марковић, С. О именицама на *-ист* и сл. // *Наш језик* III/1 – 2, Београд, 1952, 12 – 27.
- Мразович 2009:** Мразовић, П. *Грамматика српског језика за странце*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 2009.
- Николич 2000:** Николић, М. *Обратни речник српскога језика*. Нови Сад: МС – Београд: Институт за српски језик САНУ, 2000.
- Павешич 1991:** Pavešić, S. Gramatičke osobine imenica. // *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: HAZU, 1991, 483 – 488.
- Пипер 2009:** Пипер, П. *Јужнословенски језици: граматичке структуре и функције*. Београд: Београдска књига, 2009.
- ПСЕ 2007:** Пешикан, М., Јерковић, Ј., Пижурица, М. *Правопис српскога језика. Школско издање*. Нови Сад: МС – Београд: Завод за уџбенике, 2007.
- Радченко 2002:** Radčenko, M. Mocijska tvorba u hrvatskom i ruskom jeziku. // *SL* 53 – 54, 2002, 195 – 203.

- Станойчич 2010:** Станојчић, Ж. *Грамматика српског књижевног језика*. Београд: Креативни центар, 2010.
- Таланга 2011:** Talanga, T. *Kolebanje imeničkoga roda u hrvatskome jeziku*. // *Jezik*, god. 58/5., 2011, 161 – 200.
- Тафра 2001:** Tafra, V. *Razgraničavanje roda i spola*. // *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 27, 2001, 251 – 266.
- Хъдсън 1995:** Хъдсън, Р. *Социолингвистика*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1995.
- ХГ 1995:** Barić, E., et all. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga, 1995.
- Чирилов 2010:** Ћирилов, Ј. *Hrvatsko-srpski rječnik inačica. Српско-хрватски речник варијаната*. Београд: Прометеј, 2010.
- Чорич 2009:** Ћорић, Б. *Лингвомаргиналије*. Београд: Чигоја штампа, 2009.
- Шипка 2006:** Шипка, М. *Језик и политика*. Београд, 2006.
- Шипка 2009:** Шипка, М. *Стандарднојезичка преиспитивања 2*. Београд: Прометеј, 2009.
- Шипка 2010:** Шипка, М. *Правописни речник српског језика*. Београд: Прометеј, 2010.